

Heterogenita inštitucionálneho rámca tvorby verejných politík na lokálnej úrovni v Európe

Daniel Klimovský¹

Abstract

Public policymaking is very complicated phenomenon, and there are many groups of various actors which are directly or indirectly involved into its processes. Concerning variety of actors, one of the most important roles in terms of public policymaking is played by those actors involved in a group which might be described as politico-administrative actors. Obviously, when one look at them in European perspective he/she can find very different institutional networks. This statement is valid regardless of political level. Author deals with the institutional networks of local politico-administrative bodies in selected European countries in this article. The main goal is to point out the heterogeneity which is associated with such networks in comparative perspective.

Keywords: local (self-)government, local level, Europe, mayor, local council, the Netherlands, Ireland, Denmark, Norway, Latvia, the Czech Republic

ÚVOD

Tvorba verejných politík, nech je realizovaná na akejkol'vek úrovni, je realizovaná v inštitucionálnom rámci, ktorý môže nadobúdať veľmi rôznorodé podoby. Neexistuje pritom žiadna univerzálna zhoda, ktorá by potvrdzovala alebo vyvracala výhodnosť či nevýhodnosť niektorej z nich². Naopak, využitie tej ktorej podoby súvisí viac s historickými súvislosťami a administratívno-politickými tradíciami, než so snahou o hľadanie akéhosi pomyselného ideálu.

V posledných rokoch sa síce hovorí o približovaní administratívnych systémov v krajinách Európskej únie, ale realita je iná. Cieľom tohto príspevku je poukázať na heterogenitu inštitucionálneho rámca tvorby verejných politík, ktorá pretrváva na lokálnej

¹ PhDr. Daniel Klimovský, PhD. pôsobí ako odborný asistent na Katedre regionálnych vied a manažmentu Ekonomickej fakulty TU v Košiciach. Email: daniel.klimovsky@tuke.sk.

² Bäck, H. (2005): *Institutional Settings of Leadership and Community Involvement*. In: Haus, M.; Heinelt, H.; Stewart, M. (eds.): *Urban Governance and Democracy: Leadership and Community Involvement*. London: Routledge, s. 65 – 101.

úrovni v krajinách Európy. Dôraz je kladený výlučne na administratívno-politické jednotky, ktoré pôsobia na lokálnej úrovni (najčastejšie teda v štruktúrach obecnej samosprávy) a ktoré svojimi aktivitami priamo zasahujú do tvorby verejných politík na tejto úrovni. Za týmto účelom sú na základe obsahovej analýzy vo vybraných európskych krajinách identifikované organizačné štruktúry vytvárajúce inštitucionálny rámec tvorby verejných politík na lokálnej úrovni. Okrem toho sú pre dokreslenie existujúceho stavu využité aj viaceré sekundárne dáta.

INŠTITUCIONÁLNE VZŤAHY VIACÚROVŇOVEJ TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK

Jedným z hlavných modelov vládnutia (*governance*), ktorý v súčasnosti dominuje vo väčšine strategických dokumentov týkajúcich sa vládnutia, respektíve spravovania verejných záležitostí v Európskej únii, je model viacúrovňového vládnutia (*multi-level governance*). Tento model predpokladá tvorbu verejných politík na viacerých úrovniach a jeho nevyhnutným predpokladom je aspoň malá miera decentralizácie.

V uvedenom kontexte vyznieva veľmi zaujímavo rozdelenie krajín na krajiny európskeho juhu a krajiny európskeho severu. Kým pre juhoeurópske krajiny (napríklad Francúzsko, Španielsko alebo Taliansko) je charakteristická skôr slabá pozícia obcí, ktoré majú značne oklieštené kompetencie a vo vzťahu k vládnomu centru plnia viac menej doplnkovú funkciu, pre severoeurópske krajiny (napríklad Dánsko, Nórsko alebo Švédsko) je typická vysoká miera decentralizácie a na ňu naviazaný veľký objem kompetencií, ktorý je zverený obciam. Samozrejme, ide o značne zjednodušený model, ktorý nerieši pozíciu stredoeurópskych krajín, nemecky hovoriacich krajín alebo krajín Beneluxu, no aj tak má jeho obsah značnú vypovedaciu hodnotu. Naznačuje totiž vplyv historických okolností na súčasný vzťah medzi štátom a obcami, respektíve medzi orgánmi štátu a orgánmi obcí. V juhoeurópskych krajinách pretrval „napoleonský odkaz“ postavený na centralizácii, uniformite a na nedôvere voči všetkému, čo vzniká mimo vládneho centra. Navyše, pre obyvateľov obcí v týchto krajinách bola vždy dôležitejšia identita s danou obcou, než efektívnosť či hospodárnosť, čo sa prejavuje dodnes v probléme výraznej fragmentácie ich lokálnej sídelnej štruktúr. Naproti tomu, severoeurópske krajiny nebudovali na centrálnej úrovni v priebehu 18. a 19. storočia taký mohutný byrokratický aparát, ktorý by dokázal pokryť a zabezpečovať potreby pre celé územie a v tejto súvislosti museli obce v týchto krajinách zabezpečovať pre svojich obyvateľov veľký objem služieb už v minulosti.

V neposlednom rade zohral v tomto procese rolu aj fakt, že severoeurópske krajiny sa tradične prikláňali k protestantizmu a individualizmu, čo limitovalo pokusy o štátny paternalizmus³.

Pri využití ďalšieho, menej schematickeho modelu, sú rozlíšené štyri skupiny krajín (ani v prípade tohto rozlíšenia ale neboli brané do úvahy krajiny bývalého socialistického bloku):

- „Napoleonské krajiny“ (Belgicko, Francúzsko, Španielsko a Taliansko) a do istej miery aj krajiny južnej Európy (Portugalsko a Grécko) stavajú pri usporadúvaní vzťahov medzi štátom a obcami na striktnnej legislatívnej úprave. Keďže v nich tradične pretrváva nedôvera medzi jednotlivými politicko-administratívnymi úrovňami, každá z týchto úrovní má vlastné výlučné kompetencie, ktoré si stráži, a prioritou pri ich výkone je nadväznosť, ktorej výsledkom by mala byť tiež efektívnosť.
- „Germánske krajiny“ (Nemecko, Rakúsko a Švajčiarsko) si taktiež zakladajú na silnej pozícii práva a aj keď obce majú možnosť správať sa podľa ich vlastných podmienok, stále vo veľkom rozsahu podliehajú centrálnej vláde, ktorá reguluje ich správanie rôznymi legislatívnymi mechanizmami. Najdôležitejším cieľom je pri tom to, aby každá obec zabezpečovala pre svojich obyvateľov rovnaký objem služieb, ako je to u iných obcí a to bez ohľadu na to, či tieto služby poskytuje samostatne alebo v spolupráci s inými obcami. V prípade, že ide o služby, ktoré prekračujú kapacity obcí, tieto sú zverené regionálnym politicko-administratívnym autoritám.
- V „Anglosaských krajinách“ (Írsko a Veľká Británia) sa dôraz kladie na efektívnosť a hospodárnosť a obyvatelia obcí sú vnímaní skôr ako zákazníci, respektíve klienti prijímajúci verejné služby. Preto má lokálna samospráva v týchto krajinách možnosť využívať alternatívne mechanizmy s cieľom naplnenia verejnej zodpovednosti za poskytovanie verejných služieb na príslušnej kvalitatívnej úrovni.
- „Nordické krajiny“ (Dánsko, Fínsko, Nórsko a Švédsko) patria medzi krajiny, ktorých politická kultúra je silne orientovaná na plnenie potrieb alebo očakávaní ich občanov⁴. V tejto súvislosti hrajú významnú úlohu mechanizmy, ktoré zabezpečujú konzultácie medzi rôznymi politicko-administratívnymi úrovňami, ich reprezentantmi a občanmi.

³ Heinelt, H., Hlepas, N. K. (2006): *Typologies of Local Government System*. In: Bäck, H., Heinelt, H., Magnier, A. (eds.): *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 21 – 42.

⁴ Huillet, CH. (2005): *Foreword*. In: Lovan, W. R., Murray, M., Shaffer, R. (eds): *Participatory Governance: Planning, Conflict Mediation and Public Decision-Making in Civil Society*. Aldershot: Ashgate, s. XV – XVI.

Centrálna vláda sa pri regulácii snaží hlavne o to, aby poskytla obciam možnosti na čo najlepší výkon ich kompetencií, vďaka čomu majú obce relatívne „otvorené pole“ pôsobnosti a môžu sa vo väčšej miere venovať vlastným prioritám⁵.

Iné a veľmi podobné členenie hovorí o tom, že usporiadanie vzťahov medzi základnými orgánmi obecnej samosprávy má vplyv na koncepciu obecnej samosprávy a jej postavenie v rámci celého verejného sektora. „Model nezávislých obcí“ je využívaný predovšetkým v škandinávskych krajinách (napríklad v Dánsku, Nórsku alebo Švédsku) a spočíva nielen v relatívne autonómnom postavení obcí vo vzťahu k štátu, ale aj k akejsi voľnosti obcí pri usporadúvaní vzťahov medzi vlastnými orgánmi. „Model samospravujúcich sa obcí“ predstavuje model, v rámci ktorého sú základné obecné orgány naviazané na pevne ukotvenú štruktúru, no pri ktorom v zásade dochádza k zásahom zvonku len výnimočne. Tento model je využívaný napríklad v nemeckých alebo švajčiarskych podmienkach. „Model štátom kontrolovaných obcí“ je využívaný napríklad vo Francúzsku a jeho podstata má blízko k stavu, v rámci ktorého sú základné orgány obecnej samosprávy rôznymi spôsobmi podriadené vyšším orgánom a v konečnom dôsledku je ich pôsobenie a vzájomné vzťahy výrazne determinované rozhodnutiami centra. Posledným z týchto modelov je „model obcí ako správnych jednotiek“, ktorý je využívaný predovšetkým v krajinách s anglo-saskou tradíciou⁶.

SYSTÉM LOKÁLNYCH VLÁD ALEBO SYSTÉM LOKÁLNYCH (OBEČNÝCH) SAMOSPRÁV?

Tvorba verejných politík na lokálnej úrovni súvisí s existenciou obecných samospráv, respektíve s existenciou lokálnych vlád. Zatiaľ čo pre anglosaskú tradíciu je pre lokálnu (miestnu) úroveň typická existencia takzvaných lokálnych vlád (*local government*) reprezentovaných najmä lokálnymi radami (*local council*), tradícia kontinentálnej Európy je založená skôr na existencii obecnej samosprávy v takom zmysle, ako ju poznáme aj v našich podmienkach. Bez ohľadu na to, či sa rozpráva o systéme obecných samospráv alebo o

⁵ Bogason, P. (1998): *Changes in the Scandinavian Model. From Bureaucratic Command to Interorganizational Negotiation*. Public Administration, roč. 76, č. 2, s. 335 – 354.

⁶ Soria, J. M. (2007): *Kommunale Selbstverwaltung im europäischen Vergleich*. In: Mann, T.; Püttner, G. (eds.): *Handbuch der Kommunalen Wissenschaft und Praxis: Grundlagen und Kommunalverfassung*. Band 9. Heidelberg: Springer, s. 1015 – 1043.

systeme lokálnych vlád, vždy sa má na mysli určitý súbor orgánov, a to tak rozhodovacieho charakteru, ako aj exekutívneho charakteru⁷.

Orgány lokálnych vlád alebo obecných samospráv vystupujúce v rámci tvorby verejných politík na lokálnej úrovni majú veľmi často samosprávny charakter. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že rozhodujúcu pozíciu v lokálnych podmienkach európskych krajín zastáva obecný zastupiteľský orgán kolektívneho charakteru (najčastejšie označovaný ako obecná rada alebo obecné zastupiteľstvo), ktorý je zvyčajne dopĺňaný individuálnou hlavou obce, respektíve individuálnym zástupcom obce (označovaným ako starosta). Samozrejme, okrem týchto orgánov pôsobia v rámci obecnej samosprávy aj ďalšie orgány (exekutívneho, kontrolného alebo poradného charakteru).

Z hľadiska paralelnej politickej koexistencie a spolupôsobenia možno rozlíšiť systémy obecnej samosprávy, pri ktorých popri sebe existujú a pôsobia tak monokratické, ako aj kolektívne politicko-administratívne orgány, a systémy, v rámci ktorých chýbajú samostatne pôsobiace monokratické orgány – príkladom môže byť pôsobenie lokálnej samosprávy v britských podmienkach, kde dochádza v niektorých prípadoch k tomu, že príslušná lokálna rada (*local council*) si kreuje iba svojho predsedu (*chair of the local council*), nie starostu (*mayor*). Pravidlom v európskych krajinách však býva systém s koexistenciou a spolupôsobením politicko-administratívnych monokratických a kolektívnych orgánov (je tomu tak vo všetkých krajinách, kde sa kreuje funkcia starostu, teda napríklad vo Francúzsku, Nemecku, Španielsku, Taliansku, Českej republike, Maďarsku, Slovinsku atď.)⁸.

Veľmi podobným členením z hľadiska usporiadania kompetencií je členenie rozlišujúce takzvané monistické modely a duálne modely. Pri monistických modeloch hrá v obci rozhodujúcu rolu vždy kolektívny zastupiteľský orgán, pričom ostatné orgány nemajú samostatné výkonné alebo rozhodovacie kompetencie a v plnom rozsahu závisia od rozhodnutí prijímaných spomínaným orgánom. Naproti tomu, duálne modely sú postavené na kompetenčnom spolupôsobení kolektívneho zastupiteľského orgánu a iných obecných orgánov. Inými slovami možno pri tomto modeli povedať, že kolektívny zastupiteľský orgán je hlavným rozhodovacím orgánom, no iné orgány (napríklad starosta, prípadne rôzne komisie

⁷ Denters, B. (2006): *Duo or Duel? The Relations between Mayors and Councils in Democratic Local Government*. In: Bäck, H., Heinelt, H., Magnier, A. (eds.): *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 21 – 42.

⁸ Denters, B. (2006): *Duo or Duel? The Relations between Mayors and Councils in Democratic Local Government*. In: Bäck, H., Heinelt, H., Magnier, A. (eds.): *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 21 – 42.

alebo výbory) disponujú vlastnými rozhodovacími alebo výkonnými kompetenciami, ktoré im neboli zverené (a ktoré im teda ani nemôžu byť odňaté) týmto zastupiteľským orgánom⁹.

Kritérium prirovnávajúce usporiadanie vzťahov na lokálnej úrovni k usporiadaniu vzťahov na národnej úrovni umožňuje rozlíšiť štyri modely ovplyvňujúce vzájomné vzťahy medzi základnými orgánmi obecnej samosprávy. V „modeli snemovej vlády“ si kolektívny zastupiteľský orgán vytvára spomedzi svojich členov (proporčne podľa politickej príslušnosti) vlastný výkonný kolektívny orgán. „Parlamentný model“ je veľmi podobný, no v rámci neho si kolektívny zastupiteľský orgán vytvára vlastný výkonný kolektívny orgán bez ohľadu na politické rozloženie síl. Pri tomto modeli zvyčajne nemajú slabšie politické subjekty v takomto výkonnom kolektívnom orgáne vlastné zastúpenie. V rámci „prezidentského modelu“ si samostatne volený starosta vyberá akýsi vlastný kabinet. Pri výbere nemusí zohľadňovať politické rozloženie síl v kolektívnom zastupiteľskom orgáne obce. Obdobným modelom je „semi-prezidentský model“, pri ktorom ale starosta spolupracuje s kolektívnym výkonným orgánom, ktorého členov určil kolektívny zastupiteľský orgán obce¹⁰.

INŠTITUCIONÁLNY RÁMEC TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK NA LOKÁLNEJ ÚROVNI V EURÓPSKEJ PRAXI

V tejto časti je prezentovaný základný inštitucionálny rámec tvorby verejných politík na lokálnej úrovni vo vybraných európskych krajinách. Dôraz je pritom kladený na politicko-administratívne authority, ktoré sú hlavným aktérom spomínanej tvorby. Prirodzene, vzhľadom na rozsiahlosť existujúcich štruktúr, prezentované príklady sú čiastočne zjednodušené.

V holandských podmienkach je starosta (*burgemeester*) hlavou obce menovanou do funkcie vládou (*Rijksoverheid*) na šesťročné, opätovne obnoviteľné obdobie. V obciach (*geemente*), ktoré majú menej ako 15.000 obyvateľov, disponuje menovacím právom minister vnútra a kráľovských vzťahov (*Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties*) a kandidáti sa môžu prihlasovať na základe požiadaviek, ktoré stanovujú obecné rady

⁹ Wollmann, H. (2004): *Urban Leadership in German Local Politics: The Rise and Performance of the Directly Elected Mayor*. International Journal of Urban and Regional Research, roč. 28, č. 1, s. 150 – 165.

¹⁰ Bäck, H. (2005): *Institutional Settings of Leadership and Community Involvement*. In: Haus, M., Heinelt, H., Stewart, M. (eds.): *Urban Governance and Democracy: Leadership and Community Involvement*. London: Routledge, s. 65 – 101.

(*gemeenteraad*)¹¹. Po vyradení kandidátov nespĺňajúcich niektorú zo základných podmienok zostavuje obecná rada komisiu, ktorá vyberá dvoch kandidátov. Následne má obec dve možnosti. Po prvé, obec môže týchto kandidátov odporučiť kráľovskému komisárovi (*Commissaris der Koningin*) pôsobiacemu v provincii, na území ktorej sa nachádza aj príslušná obec, ktorý tento návrh postúpi vláde a ona rozhodne s konečnou platnosťou. Obec však môže postupovať i tak, že osloví obyvateľov, ktorí prostredníctvom referenda rozhodnú o vhodnejšom kandidátovi. Rozhodnutie obyvateľov obec následne zasiela kráľovskému komisárovi a ten vláde. Doteraz ešte nedošlo k prípadu odmietnutia takéhoto kandidáta zo strany vlády (je však nevyhnutné zdôrazniť, že prvý spôsob, je využívaný častejšie). Navyše, mnohokrát dochádza k stavu, kedy novovymenovaný starosta nie je obyvateľom príslušnej obce. Okrem toho sa v holandských obciach krevujú takzvané obecné predstavenstvá, respektíve kolégiá starostov a členov obecných rád (*college van burgmeester en wethouders*). Tieto predstavenstvá plnia rolu miestnych vlád a ich kreovania prebieha formou voľby v obecných radách. Ich členmi sa automaticky stávajú starostovia a tiež niekoľko ďalších osôb, ktoré obecné rady volia zo svojho stredu (*wethouder*) na obdobie štyroch rokov. Predstavenstvá následne nesú zodpovednosť za výkon rozhodnutí obecných rád, čo znamená, že pri určitom zjednodušení možno obecné rady prirovnať k parlamentom a predstavenstvá k vládam.

Miestna (lokálna) vláda (*local government*) je v Írsku inštitucionalizovaná prostredníctvom 75 mestských rád (*town council*), 5 rád samosprávnych miest (*borough council*), 5 veľkomestských rád (*city council*) a 29 rád grófstiev (*county council*)¹². Už z tohto výpočtu je zrejmé, že vnímanie miestneho (lokálneho) sa v Írsku nespája výlučne s obcami, ale naopak, zahŕňa aj grófstva, ktoré vo svojich obvodoch zahŕňajú viacero sídelných jednotiek a predstavujú druhú, respektíve vyššiu úroveň miestnych vlád. Takýto model sa označuje ako dvojurovňový model miestnej vlády (*two-tier model of local government*). Jeho využitie možno v Írsku zaregistrovať vo vzťahu rád grófstiev a mestských rád a sleduje sa ním podľa Barlowa (1994) rozsahová efektívnosť. Veľkomestské rady sú postavené na úroveň rád grófstiev a v ich prípade sa uplatňuje jednoúrovňový model miestnej vlády (*one-tier model of local government*), pretože disponujú nielen kompetenciami mestských rád, ale aj

¹¹ Schaap, L. (2009). 'De Burgemeester': Netherlands' Mayoral Leadership in Consensual Democracy and Collegial Policy-making? In: Delwit, P.; Pilet, J.-B.; Reynaert, H.; Steyvers, K. (eds.): Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President? Brugge: Vanden Broele, s. 149 – 171.

¹² Keogan, J. F. (2003): *Reform in Irish Local Government*. In: Callanan, M., Keogan, J. F. (eds.): Local Government in Ireland: Inside Out. Dublin: Institute of Public Administration, s. 82 – 96.

kompetenciami rád grófstiev. Nesporne zaujímavé je to, že z 29 rád grófstiev je až 26 vytváraných v prakticky nezmenených podmienkach už od konca 19. storočia, kedy bol Parlamentom Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Írska prijatý zákon o lokálnej vláde (*The Local Government Ireland Act 1898*). Cieľom tohto zákona bolo pri tom priblíženie systému lokálnych vlád v Írsku tomu systému, ktorý sa uplatňoval v Anglicku a Walese, pretože Írsko v danom čase predstavovalo súčasť Spojeného kráľovstva.

Obce (*kommune*) v Dánsku fungujú v systéme, ktorý sa svojimi charakteristikami situuje do pozície medzi tradičné, respektíve kontinentálne európske vnímanie obecnej samosprávy (*kommunalt selvstyre*) a anglosaské vnímanie miestnej, respektíve obecnej vlády (*kommunestyre*). Obecné rady (*byråd*) v dánskych podmienkach volia zo svojho streda starostov (*borgmester*). Rolu miestnej vlády plnia obecné výbory, pričom najdôležitejšími z nich sú finančné výbory (*økonomiudvalg*), ktorých predsedami sa automaticky stávajú starostovia. Títo sa venujú aj administratívne chodu obcí a to i napriek tomu, že v obciach môžu pôsobiť aj takzvaní administratívni riaditelia (*kommunal direktør*). Finančné výbory sú zodpovedné za prípravu návrhov obecných rozpočtov, územné plánovanie i za všetky ostatné ekonomické záležitosti obcí¹³. Okrem nich si obecné rady vytvárajú obligatórne minimálne ešte jeden druh stáleho výboru – napríklad školské výbory (*skolebestyrelse*), no právna úprava striktné nestanovuje zloženie, respektíve štruktúru obecných výborov a tá sa môže líšiť od obce k obci. Prevažne poradnými funkciami disponujú rôznorodé komisie, ktoré sa zriaďujú pri jednotlivých obecných výboroch alebo obecných radách a ako príklad možno uviesť komisie pre riešenie sťažností obyvateľov (*beboerklagenævn*), ktoré sú zriadené takmer pri všetkých obecných radách.

Nórske obce (*kommune*) majú od implementácie komunálnej reformy na začiatku 90. rokov 20. storočia možnosť rozhodnúť sa medzi „tradičným“ modelom obecnej samosprávy (*tradisjonelle formannskapsmodell*) a „moderným“ modelom miestnej parlamentnej vlády (*kommunal parlamentarisk styringsmodell*)¹⁴. V „tradičnom“ modeli si obecné rady (*kommunestyret* alebo *bystyret*) volia zo svojho streda výkonné výbory (*byrådet*), ktoré majú aspoň päť členov. Pri voľbe sa uplatňuje princíp pomerného politického zastúpenia a na ich čele stoja predsedovia (*byrådsleder*). Takto vytvorené výkonné výbory prejednávajú návrhy ekonomických plánov, rozpočtov a daňových úprav, no rozhodujúcu rolu plnia obecné rady,

¹³ Polinec, M. (2007a): *Dánsko*. In: Jüptner, P.; Polinec, M.; Švec, M. a kol.: *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK & Jüptner, s. 127 – 152.

¹⁴ *Local Government in Norway*. (2008). Oslo: Norwegian Ministry of Local Government and Regional Development.

ktoré fakultatívne môžu výkonným výborom zveriť aj ďalšie úlohy. Okrem toho môžu obecné rady vytvárať aj ďalšie výbory a priznávať im rôzne rozhodovacie i výkonné úlohy. Obce zamestnávajú administratívnych riaditeľov (*rådmann*), ktorí sú zodpovední za riadny chod ich administratívnych zložiek (každá obec má jedného administratívneho riaditeľa)¹⁵. Ak sa obecné rady rozhodnú pre zavedenie modelu miestnej parlamentnej vlády, môže k tomu dôjsť najskôr na úvodných zasadnutiach novozvolených obecných rád a so súhlasom aspoň polovice všetkých ich členov. V rámci tohto modelu si obecné rady volia takzvané výkonné zbory, respektíve kolégiá (*formannskapet*). Tieto výkonné zbory zabezpečujú všetky administratívne úlohy spojené s chodom obcí a zároveň môžu byť poverené k tomu, aby rozhodovali o všetkých tých záležitostiach, ktoré im priznajú obecné rady. Za jednotlivé oblasti zodpovedajú administratívni riaditelia, ktorí nie sú do funkcií ustanovovaní v súlade s princípom pomerného politického zastúpenia, ale na základe odborných znalostí, zručností a skúseností (tento model bol pilotne zavedený v Osle už v roku 1986 a v tom čase pôsobilo v jeho štruktúrach až osem takýchto riaditeľov). Pokiaľ ide o starostov (*borgermestre* alebo *ordfører*), títo sú volení buď obecnými radami alebo priamo obyvateľmi obcí¹⁶. V rámci plnenia samosprávnych funkcií nehrajú títo starostovia rozhodujúcu rolu a medzi ich najdôležitejšie úlohy patrí predsedanie zasadnutiam obecných rád a výkonných výborov i výkonných zborov. „Parlamentarizmus“ sa v tomto modeli prejavuje okrem iného aj tým, že obecná rada môže výkonnému zboru vysloviť nedôveru, čo výrazným spôsobom približuje vnímanie obecných rád ako obecných parlamentov a výkonných zborov ako miestnych vlád.

V Lotyšsku sa v obciach (*pilsēta* alebo *republikas pilsēta, novads a pagasts*) kreuje pomerne obmedzený počet orgánov¹⁷. Starostovská funkcia sa nevyužíva a nahrádzajú ju predsedovia obecných rád (*priekšdētājs*), ktorí niekedy bývajú nepresne označovaní pojmom starosta. Obecné rady (*dome*) si na rozdiel od mnohých iných krajín nevolia zo svojho streda žiadny rozhodovací kolektívny orgán, no namiesto toho tieto obecné rady vytvárajú sieť komisií. Dva typy týchto komisií – finančné komisie (*finanšu komitejā*) a komisie so zameraním na sociálne, vzdelávacie a kultúrne záležitosti (v niektorých obciach

¹⁵ *Local Government in Norway. Information brochure.* (2005). Oslo: Ministry of Local Government and Regional Development.

¹⁶ Pozri napríklad: Aars, J. (2009). *Immune to Reform? The Nordic Mayor*. In: Delwit, P.; Pilet, J.-B.; Reynaert, H., Steyvers, K. (eds.): *Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President?* Brugge: Vanden Broele. alebo Polinec, M. (2007b): *Nórsko*. In: Jüptner, P., Polinec, M., Švec, M. a kol.: *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK & Jüptner, s. 153 – 188.

¹⁷ Vanags, E.; Vilka, I. (2000): *Local Government in Latvia*. In: Horváth, T. M. (ed.): *Decentralization: Experiments and Reforms*. Budapest: LGI/OSI, s. 119 – 163.

ide o jednu takto zameranú komisiu, no napr. v Rige sa tejto agende venujú štyri rozdielne komisie, pričom v tomto meste pôsobí pri mestskej rade celkovo desať rozličných komisií) – sa v obciach vytvárajú obligatórne, no obecné rady môžu vytvárať aj ďalšie komisie, napríklad mestské rozvojové komisie (*pilsētas attīstības komitejā*), komisie pre ochranu životného prostredia (*vides komitejā*) a podobne. V úzkom prepojení na komisie sú vytvárané aj (zvyčajne rovnomenne pomenované) obecné referáty, respektíve odbory (*domes departament*), ktoré majú na starosti všetku agendu súvisiacu s prácou týchto komisií i so spoluprácou medzi komisiami a obecnými radami. Platí pri tom, že každý člen obecnej rady (*deputāt*) musí byť tiež členom aspoň jednej komisie. Členmi komisií sa ale stávajú aj ďalšie osoby, napríklad rôzni aktivisti, právnici či ekonómovia z praxe a podobne. Vo väčších obciach sa obligatórne obsadzujú aj funkcie výkonných riaditeľov (*izpilddirektors*), ktorí majú následne na starosti niektoré úlohy výkonného charakteru. V obciach s populáciou do 5.000 obyvateľov môže funkciu výkonného riaditeľa a funkciu predsedu obecnej rady vykonávať jedna osoba. V tomto systéme možno pôsobenie komisií obecných rád prirovnať k pôsobeniu ministerstiev. Ich štruktúra je (až na dva povinne vytvárané typy komisií) determinovaná výlučne potrebami príslušných obcí a politickou vôľou obecných rád pôsobiacich v týchto obciach.

V českých podmienkach sa na obecnej úrovni taktiež kreuje niekoľko druhov orgánov. V súvislosti s ich kreovaním je však potrebné vedieť, že na základe príslušných ustanovení zákona č. 128/2000 Sb. o obciach v znení neskorších predpisov vystupujú na lokálnej úrovni popri sebe nielen obce, mestá a *městysy*, ale aj takzvané štatutárne mestá (*statutární město*). A práve tieto štatutárne mestá sa môžu ďalej členiť na mestské obvody (*městský obvod*) alebo mestské časti (*městská část*) disponujúce vlastnými samosprávnymi orgánmi. V zásade platí, že danú samosprávnú jednotku spravuje obyvateľmi volené zastupiteľstvo (*zastupitelstvo obce, zastupitelstvo města, respektíve zastupitelstvo městysy*). Zastupiteľstvo schvaľuje všetky dôležité dokumenty strategického charakteru a zároveň má oprávnenie vydávať všeobecne záväzné obecné vyhlášky. Ďalšími orgánmi sú rada (*rada obce, rada města, respektíve rada městysy*), starosta (*starosta, respektíve v štatutárnych mestách primátor*), úrad (*obecní úřad, městský úřad, úřad městysy, respektíve v štatutárnych mestách magistrát*) a zvláštne orgány. Rada je považovaná za výkonný orgán zodpovedajúci sa za svoju činnosť zastupiteľstvu. Členmi rady sú starosta, jeho zástupca, prípadne zástupcovia (*místostarosta*) a ďalší členovia volení zastupiteľstvom z vlastných radov. V obciach, kde rada nie je vytvorená (napríklad

v obciach, ktorých zastupiteľstvo má menej než 15 členov sa rada nekreuje), vykonáva jej právomoci starosta. Rade je vyhradené napríklad vydávanie nariadení obce, zabezpečovanie hospodárenia obce podľa zastupiteľstvom schváleného rozpočtu a podobne. Aj starosta je do svojej funkcie volený príslušným zastupiteľstvom, no jeho pozícia je relatívne slabá. Jeho najdôležitejšia rola spočíva vo vedení obecného úradu a v možnosti menovať a odvolávať jeho tajomníka (*tajomník*) v súlade s existujúcimi podmienkami takéhoto menovania a odvolávania. Tajomník zabezpečuje, popri iných záležitostiach, aj výkon prenesenej pôsobnosti a má právo zúčastňovať sa zasadnutí zastupiteľstva i rady, a to s poradným hlasom. Ako iniciatívne a kontrolné orgány môže zastupiteľstvo zriadiť tiež vlastné výbory. Obligatórne sa pritom zriaďujú finančný a kontrolný výbor a v obciach, kde podľa posledného oficiálneho sčítania ľudu žije aspoň 10 % občanov hlásiacich sa k inej než českej národnosti, tiež výbor pre národnostné menšiny. V neposlednom rade môže zastupiteľstvo rozhodnúť aj o zriadení osadných či miestnych výborov. Tieto sa zriaďujú ako iniciatívne a kontrolné orgány pôsobiace v častiach príslušnej obce. Rada si môže zriadiť ako svoje poradné a iniciatívne orgány komisie. Komisia môže byť vnímaná aj ako výkonný orgán a to za predpokladu, že jej bol zverený výkon prenesenej pôsobnosti¹⁸.

PRIBLIŽOVANIE INŠTITUCIONÁLNEHO RÁMCA TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK NA LOKÁLNEJ ÚROVNI V EURÓPE?

Aj na základe uvedených príkladov je zrejmé, že inštitucionálny rámec tvorby verejných politík na lokálnej úrovni v európskych podmienkach je vo významnej miere ovplyvnený rôznymi tradíciami. I preto sa všetky doteraz implementované zmeny zavádzané v tejto oblasti prijímali iba veľmi ťažko. Ako vhodný príklad možno uviesť zavádzanie priamej voľby starostov naprieč celou Európou.

V zásade pre inštitucionálny rámec tvorby verejných politík na lokálnej úrovni v Európe platí, že v ňom vystupuje i starosta, ako individuálna hlava obce a nezriedka aj ako hlavný exekutívny orgán. Model priamej voľby starostu obyvateľmi obcí sa stal akýmsi „módnym“, respektíve vzorovým modelom kreovania tejto funkcie a v posledných dvoch dekádach ho zaviedli vo viacerých krajinách, kde dovtedy nebol využívaný.¹⁹ Ako príklad

¹⁸ Zákon č. 128/2000 Sb. o obciach.

¹⁹ Pozri napríklad: Larsen, H. O. (2002): *Directly Elected Mayors – Democratic Renewal or Constitutional Confusion?* In: Caulfield, J.; Larsen, H. O. (eds.): *Local Government at the Millennium*. Opladen: Leske +

možno spomenúť postupné zavedenie tohto modelu v jednotlivých nemeckých spolkových krajinách²⁰, prípadne jeho zavedenie v britských podmienkach (v Anglicku a Walese)²¹, Poľsku, Írsku alebo Nórsku. Príkladom potvrdzujúcim vyššie spomenutý trend je i Maďarsko, kde sa priama voľba starostu (*polgármester*, v hlavnom meste *fopolgármester*) obyvateľmi obce plošne zaviedla až v roku 1994, pretože dovtedy bol tento model využívaný iba v obciach s populáciou do 10.000 obyvateľov.

Tento trend zavádzania modelu priamej voľby starostu obyvateľmi obcí však nie je v odborných kruhoch prijímaný až tak jednoznačne²² a ani občania krajín, ktoré ho zaviedli, nevnímajú tento krok vždy jednoznačne pozitívne²³. Dokumentovať to možno aktuálnou situáciou vo Veľkej Británii a Nórsku.

Ešte v roku 2000 schválil vtedajší kabinet Tonyho Blaira Zákon o lokálnej vláde (*Local Government Act*)²⁴, ktorým bola do anglických a waleských podmienok uvedená možnosť priamej voľby starostu obyvateľmi lokálnych jednotiek²⁵. Rozhodnutie mali v rukách lokálne rady, no ani jedna nerozhodovala samostatne a všetky delegovali toto

Budrich, s. 111 – 133. alebo Electoral Systems and Voting Procedures at Local Level: Local and Regional Authorities in Europe. No. 68. (1999). Strasbourg: Council of Europe.

²⁰ Pozri napríklad: Bogumil, J. (2001): *Modernisierung lokaler Politik: Kommunale Entscheidungsprozesse im Spannungsfeld zwischen Parteienwettbewerb, Verhandlungszwängen und Ökonomisierung*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.; Jüptner, P. (2007). Spolková republika Nemecko. In: Jüptner, P., Polinec, M., Švec, K. a kol.: *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK & Jüptner, s. 59 – 76.; Kersting, N. (2004): *Die Zukunft der lokalen Demokratie: Modernisierungs- und Reformmodelle*. Frankfurt a. M.: Campus Verlag. alebo Wollmann, H. (2004): *Urban Leadership in German Local Politics: The Rise and Performance of the Directly Elected Mayor*. International Journal of Urban and Regional Research, roč. 28, č. 1, s. 150 – 165.

²¹ Pozri napríklad: Copus, C. (2006). *Leading the localities: Executives mayors in English local governance*. Manchester: Manchester University Press. alebo Copus, C. (2009). *English Elected Mayors: Developing a new form of local political leadership in England, or moving on in the same old style?* In: Delwit, P.; Pilet, J.-B.; Reynaert, H.; Steyvers, K. (eds.): *Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President?* Brugge: Vanden Broele.

²² Pozri napríklad: Haus, M., Sweeting, D. (2006). *Mayors, Citizens and Local Democracy*. In: Bäck, H.; Heinelt, H.; Magnier, A. (eds.): *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 151 – 176.; Hendriks, F.; Tops, P. (2002): *Between Democracy and Efficiency: Trends in Local Government Reform in the Netherlands and Germany*. Public Administration, roč. 77, č. 1, s. 133 – 153.; Herwig, R.; Steyvers, K. (2007): *Towards a Direct Election of Mayors in Belgium: Giving up Representation or Giving in to Political Revival?* Representation, roč. 43, č. 2, s. 123 – 136.; Magnier, A. (2006): *Strong Mayors? On Direct Election and Political Entrepreneurship*. In: Bäck, H.; Heinelt, H.; Magnier, A. (eds.): *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 353 – 376. alebo Wollmann, H. (2009). *The Ascent of the Directly Elected Mayor in European Local Government in West and East*. In: Delwit, P., Pilet, J.-B.; Reynaert, H.; Steyvers, K. (eds.): *Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President?* Brugge: Vanden Broele.

²³ Aaars, J. (2009). *Immune to Reform? The Nordic Mayor*. In: Delwit, P.; Pilet, J.-B.; Reynaert, H., Steyvers, K. (eds.): *Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President?* Brugge: Vanden Broele.

²⁴ Local Government Act 2000. (2000). 28 July 2000 (c.22).

²⁵ Elcock, H.; Fenwick, J. (2005): *The Elected Mayor and Local Leadership*. Public Money & Management, roč. 25, č. 1, s. 61 – 66.

rozhodnutie prostredníctvom miestnych referend na obyvateľov. Celkovo sa dodnes uskutočnilo 37 takýchto referend, no iba v 12 z nich (vrátane Londýna) hlasujúci podporili zavedenie tohto modelu (vo Walese sa dodnes uskutočnilo dokonca iba jediné takéto referendum a obyvatelia príslušnej lokálnej jednotky zavedenie priamej voľby starostu odmietli). Výnimočným prípadom je Stoke-on-Trent. Po tom, čo 2. mája 2002 obyvatelia tohto mesta schválili v miestnom referende zavedenie priamej voľby starostu (za zavedenie hlasovalo približne 58 % zúčastnených voličov), o niečo viac než šesť rokov neskôr (konkrétne 23. októbra 2008) sa konalo ďalšie miestne referendum, tento raz však o zrušení tejto priamej voľby a keďže aj toto referendum bolo úspešné (za zrušenie hlasovalo približne 59 % zúčastnených voličov), mesto Stoke-on-Trent sa stalo prvým britským mestám, kde sa po zavedení modelu priamej voľby starostu obyvateľmi rozhodli pre návrat k modelu voľby starostu kolektívnym zastupiteľským orgánom obce²⁶.

Rozhodnúť o modeli kreovania funkcie starostu dostali v roku 1992 aj nórske obce, pričom sa môžu rozhodnúť medzi modelom priamej voľby starostu obyvateľmi obce a (pre nórske podmienky tradičným) modelom voľby starostu kolektívnym zastupiteľským orgánom obce²⁷. Proces pristupovania k prvej možnosti pri tom vôbec nie je taký rýchly, ako by sa dalo očakávať²⁸ a zatiaľ čo v roku 1999 využilo tento model v rámci komunálnych volieb 20 obcí, v roku 2007 to bolo 49 obcí²⁹, čo predstavuje len niečo viac než 11 % všetkých nórskeho obcí.

Pre európske podmienky je pri tom takmer nemožné vybrať riešenie, ktoré by malo byť uplatňované jednotne a ktoré by sa týkalo inštitucionálneho rámca tvorby verejných politík na lokálnej úrovni. Súvisí to nielen s veľkými rozdielmi medzi jednotlivými krajinami z hľadiska ich lokálnej sídelnej štruktúry³⁰ alebo z hľadiska vzťahov medzi orgánmi obecnej samosprávy a orgánmi štátu³¹, ale aj s výraznými kvalitatívnymi i kvantitatívnymi rozdielmi

²⁶ *City votes to eject elected mayor.* (2008). BBC News Channel, 24 October 2008.

²⁷ AARS, J. (2009). Immune to Reform? The Nordic Mayor. In: Delwit, P.; Pilet, J.-B., Reynaert, H.; Steyvers, K. (eds.): *Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President?* Brugge: Vanden Broele.

²⁸ Goldsmith, M.; Larsen, H. O. (2004): *Local Political Leadership: Nordic Style.* International Journal of Urban and Regional Research, roč. 28, č. 1, s. 121 – 133.

²⁹ *Kommuner med direkte ordførrvalg.* (2007).

³⁰ Pozri napríklad: Klimovský, D. (2009). *O možných riešeniach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry.* Acta Politologica, roč. 1, č. 2, s. 182 – 213.; Swianiewicz, P. (2002): *Size of Local Government, Local Democracy and Efficiency in Delivery of Local Services – International Context and Theoretical Framework.* In: Swianiewicz, P. (ed.): *Consolidation of Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe.* Budapest: OSI/LGI, s. 1 – 29. alebo Swianiewicz, P. (2009). *Reformy konsolidacji terytorialnej – teoria I praktyka krajów Europy Środkowo-Wschodniej.* Samorząd terytorialny, roč. 19, č. 4, s. 5 – 22.

³¹ Barlow, M. (1994): *Centralization and Decentralization in the Governing of Cities and Metropolitan Regions.* In: Bennett, R. J. (ed.): *Local Government and Market Decentralization: Experiences in Industrial, Developing, and Former Eastern Bloc Countries.* Tokyo: United Nations University Press.

v oblasti kompetencií, ktoré sú obecným orgánom zverované (v niektorých krajinách možno objaviť diferencie aj v rámci ich jednotlivých súčastí, či už máme na mysli Nemecko alebo Veľkú Britániu, kde sa dlhodobo udržiavajú niektoré rozdiely napríklad medzi modelom využívaným v Anglicku a Walese a tým, ktorý sa využíva v Škótsku). Podstatnou otázkou pri výbere konkrétnej podoby toho ktorého inštitucionálneho rámca by tak mohla byť otázka týkajúca sa jeho schopnosti viesť k uspokojovaniu potrieb zainteresovaných subjektov (teda nielen samotných politicko-administratívnych autorít, ale aj obyvateľov obcí, podnikateľských subjektov atď.). Ak totiž konkrétna podoba tohto rámca zabezpečuje stav, v rámci ktorého prijímatelia služieb (teda najmä obyvatelia obcí), poskytovatelia služieb (samotné obce a v nich pôsobiace politicko-administratívne authority) i štát ako celok vykazujú spokojnosť, potom sa prípadná polemika o úpravách existujúceho inštitucionálneho rámca javí ako zbytočná.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Aars, J. (2009). *Immune to Reform? The Nordic Mayor*. In: Delwit, P.; Pilet, J.-B.; Reynaert, H.; Steyvers, K. (eds.): *Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President?* Brugge: Vanden Broele.
- Barlow, M. (1994): *Centralization and Decentralization in the Governing of Cities and Metropolitan Regions*. In: Bennett, R. J. (ed.): *Local Government and Market Decentralization: Experiences in Industrial, Developing, and Former Eastern Bloc Countries*. Tokyo: United Nations University Press.
- Bäck, H. (2005): *Institutional Settings of Leadership and Community Involvement*. In: Haus, M.; Heinelt, H.; Stewart, M. (eds.): *Urban Governance and Democracy: Leadership and Community Involvement*. London: Routledge, s. 65 – 101.
- Bogason, P. (1998): *Changes in the Scandinavian Model*. From Bureaucratic Command to Interorganizational Negotiation. *Public Administration*, roč. 76, č. 2, s. 335 – 354.
- Bogumil, J. (2001): *Modernisierung lokaler Politik: Kommunale Entscheidungsprozesse im Spannungsfeld zwischen Parteienwettbewerb, Verhandlungszwängen und Ökonomisierung*. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft.
- City votes to eject elected mayor*. (2008). BBC News Channel, 24 October 2008.

- Copus, C. (2006). *Leading the localities: Executives mayors in English local governance*. Manchester: Manchester University Press.
- Copus, C. (2009). *English Elected Mayors: Developing a new form of local political leadership in England, or moving on in the same old style?* In: Delwit, P.; Pilet, J.-B.; Reynaert, H.; Steyvers, K. (eds.): *Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President?* Brugge: Vanden Broele.
- Denters, B. (2006): *Duo or Duel? The Relations between Mayors and Councils in Democratic Local Government*. In: Bäck, H.; Heinelt, H.; Magnier, A. (eds.): *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 21 – 42.
- Elcock, H.; Fenwick, J. (2005): *The Elected Mayor and Local Leadership*. *Public Money & Management*, roč. 25, č. 1, s. 61 – 66.
- Electoral Systems and Voting Procedures at Local Level: Local and Regional Authorities in Europe*. No. 68. (1999). Strasbourg: Council of Europe.
- Goldsmith, M.; Larsen, H. O. (2004): *Local Political Leadership: Nordic Style*. *International Journal of Urban and Regional Research*, roč. 28, č. 1, s. 121 – 133.
- Haus, M.; Sweeting, D. (2006). *Mayors, Citizens and Local Democracy*. In: Bäck, H.; Heinelt, H.; Magnier, A. (eds.): *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 151 – 176.
- Heinelt, H.; Hlepas, N. K. (2006): *Typologies of Local Government System*. In: Bäck, H.; Heinelt, H.; Magnier, A. (eds.): *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 21 – 42.
- Hendriks, F.; Tops, P. (2002): *Between Democracy and Efficiency: Trends in Local Government Reform in the Netherlands and Germany*. *Public Administration*, roč. 77, č. 1, s. 133 – 153.
- Herwig, R.; Steyvers, K. (2007): *Towards a Direct Election of Mayors in Belgium: Giving up Representation or Giving in to Political Renewal?* *Representation*, roč. 43, č. 2, s. 123 – 136.

- Huillet, CH. (2005): *Foreword*. In: Lovan, W. R.; Murray, M.; Shaffer, R. (eds): *Participatory Governance: Planning, Conflict Mediation and Public Decision-Making in Civil Society*. Aldershot: Ashgate, s. XV – XVI.
- Jüptner, P. (2007). *Spolková republika Německo*. In: Jüptner, P.; Polinec, M.; Švec, K. a kol.: *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK & Jüptner, s. 59 – 76.
- Keogan, J. F. (2003): *Reform in Irish Local Government*. In: Callanan, M.; Keogan, J. F. (eds.): *Local Government in Ireland: Inside Out*. Dublin: Institute of Public Administration, s. 82 – 96.
- Kersting, N. (2004): *Die Zukunft der lokalen Demokratie: Modernisierungs- und Reformmodelle*. Frankfurt a. M.: Campus Verlag.
- Klimovský, D. (2009). *O možných riešeniach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry*. *Acta Politologica*, roč. 1, č. 2, s. 182 – 213.
- Kommuner med direkte ordførervalg. (2007).
- Larsen, H. O. (2002): *Directly Elected Mayors – Democratic Renewal or Constitutional Confusion?* In: Caulfield, J.; Larsen, H. O. (eds.): *Local Government at the Millennium*. Opladen: Leske + Budrich, s. 111 – 133.
- Local Government Act 2000*. (2000). 28 July 2000 (c.22).
- Local Government in Norway*. (2008). Oslo: Norwegian Ministry of Local Government and Regional Development.
- Local Government in Norway. Information brochure*. (2005). Oslo: Ministry of Local Government and Regional Development.
- Magnier, A. (2006): *Strong Mayors? On Direct Election and Political Entrepreneurship*. In: Bäck, H.; Heinelt, H.; Magnier, A. (eds.): *The European Mayor: Political Leaders in the Changing Context of Local Democracy*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 353 – 376.
- Polinec, M. (2007a): *Dánsko*. In: Jüptner, P.; Polinec, M.; Švec, M. a kol.: *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK & Jüptner, s. 127 – 152.
- Polinec, M. (2007b): *Nórsko*. In: Jüptner, P.; Polinec, M.; Švec, M. a kol.: *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK & Jüptner, s. 153 – 188.
- Schaap, L. (2009). *'De Burgemeester': Netherlands' Mayoral Leadership in Consensual Democracy and Collegial Policy-making?* In: Delwit, P., Pilet, J.-B., Reynaert, H.,

- Steyvers, K. (eds.): *Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President?* Brugge: Vanden Broele, s. 149 – 171.
- Soria, J. M. (2007): *Kommunale Selbstverwaltung im europäischen Vergleich*. In: Mann, T., Püttner, G. (eds.): *Handbuch der Kommunalen Wissenschaft und Praxis: Grundlagen und Kommunalverfassung. Band 9*. Heidelberg: Springer, s. 1015 – 1043.
- Swianiewicz, P. (2002): *Size of Local Government, Local Democracy and Efficiency in Delivery of Local Services – International Context and Theoretical Framework*. In: Swianiewicz, P. (ed.): *Consolidation of Fragmentation? The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe*. Budapest: OSI/LGI, s. 1 – 29.
- Swianiewicz, P. (2009). *Reformy konsolidacji terytorialnej – teoria I praktyka krajów Europy Środkowo-Wschodniej*. Samorząd terytorialny, roč. 19, č. 4, s. 5 – 22.
- Vanags, E.; Vilka, I. (2000): *Local Government in Latvia*. In: Horváth, T. M. (ed.): *Decentralization: Experiments and Reforms*. Budapest: LGI/OSI, s. 119 – 163.
- Wollmann, H. (2004): *Urban Leadership in German Local Politics: The Rise and Performance of the Directly Elected Mayor*. *International Journal of Urban and Regional Research*, roč. 28, č. 1, s. 150 – 165.
- Wollmann, H. (2009). *The Ascent of the Directly Elected Mayor in European Local Government in West and East*. In: Delwit, P.; Pilet, J.-B.; Reynaert, H.; Steyvers, K. (eds.): *Local Political Leadership in Europe: Town Chief, City Boss or Loco President?* Brugge: Vanden Broele.
- Zákon č. 128/2000 Sb. o obcích.*